

Алгоритм вибору професії

Кожна людина хоча б раз в житті обирала собі професію. Для прийняття правильного рішення при виборі професії тобі необхідно враховувати ряд факторів – власні побажання, психологічні особливості та можливості, не слід забувати й про потреби ринку праці. Для цього існує так звана “формула вибору професії”, яка в загальному вигляді показує первинний алгоритм прийняття оптимального рішення в поєднанні наступних компонентів: “хочу” – “можу” – “треба”. Розкриємо коротко суть цих компонентів.

I. “Хочу” – намагання особистості, тобто твої інтереси, нахили, мотиви, плани, професійні наміри. Це те заняття, яке ти робиш з інтересом, з бажанням, за власною ініціативою (як у школі, так і в позаурочний час). Якщо вибрана справа подобається, то ти охоче будеш працювати, підвищувати свою кваліфікацію, користуватися авторитетом, і в результаті, більше зароблятимеш.

II. “Можу” – можливості особистості, тобто твій стан здоров’я, наявний досвід (знання, вміння, навички), психофізіологічні якості, здібності до різних видів діяльності. Наприклад, в якихось справах ти більш успішний, довго можеш займатися цією справою не втомлюючись, а в інших, навпаки, швидко починаєш нервувати, сердитись, у тебе нічого не виходить.

III. “Треба” – потреби суспільства, тобто твої уявлення про обов’язок, моральні установки, ціннісні орієнтації, знання світу професій і про перспективні спеціальності, які користуються попитом на ринку праці, і вірогідність працевлаштування за обраною професією. Слід врахувати, що отримання статусу безробітного – невиграшний початок трудової кар’єри. Тому вибираючи професію потрібно узгодити свій вибір з потребами суспільства в кадрах, кон’юнктурою ринку праці.

Але кінцевий оптимальний вибір своєї професії можна зробити тільки тоді, коли ти проаналізуєш всі компоненти формули вибору професії і співставиш їх між собою та з вимогами професії до людини і вони співпадуть між собою хоча би частково

Як тобі уже стало зрозуміло, вибір професії – це складний і відповідальний крок у житті кожного, тому його потрібно робити свідомо й обдумано. Ти вже ознайомився з формулою вибору професій, яка показує первинну логіку вибору професії. Досягнути ж свої мети тобі допоможе детальніший алгоритм цього вибору, який передбачає наступні кроки.

Крок 1

Подумай, що тебе цікавить у житті, до чого ти прагнеш, чим тобі подобається займатися, що б ти хотів робити, які професії тобі подобаються, які умови праці тебе приваблюють, що ти хотів би отримувати від своєї майбутньої професії? (звернись до “Словника професій”). Давши відповідь на ці питання ти зробиш перший крок до правильного, свідомого вибору професії.

Крок 2

Якщо ти не можеш визначити професії, які тобі подобаються, тоді уважно вивчи класифікацію професій за предметом, метою, знаряддями і умовами праці (звернись до пункту [Класифікація професій](#)) і щоб звузити поле пошуку “своєї” професії, зупинись на одному з п’яти типів і трьох класів професій (скористайся [диференційно-діагностичним](#) і [професійно-діагностичним опитувальником](#)) і запиши формули “своїх” професій (див. мал. [Яруси класифікації професій](#)). Звернись до спеціаліста з профорієнтації (профконсультанта чи профорієнтолога служби зайнятості) за розшифровкою твоїх формул і запиши назви професій, які зашифровані в них та ознайомся з ними (звернись до “Словника професій” чи відповідної літератури).

Крок 3

Визнач свій професійний тип та відповідне професійне середовище, яке тобі підходить найкраще (скористайся [методикою класифікації професій](#)), та узгодь його з професіями, які ти визначив для себе в попередньому кроці.

Крок 4

Вивчи свої професійні інтереси і нахили, мотиви вибору професії скориставшись методиками [Карта інтересів](#), [ДДО](#), [ПДО](#), [Мотиви вибору професії](#) (Звернись до пункту [Визначення своїх можливостей стосовно професії](#)) і співстав їх з професіями, які тобою були визначені в попередніх кроках. Якщо там були професії, які не співпали з твоїми інтересами і нахилами, то викресли їх зі свого списку, залишивши тільки ті, які потрібно поглиблено вивчити.

Крок 5

Вивчи детально описи відібраних професій; поговори, по можливості, з представниками цих професій та з'ясуй, в чому зміст їхньої праці, чим вони їм подобаються. Pozнайомся з характером і умовами їх праці, поцікався, де вони отримували цю професію і які реальні можливості працевлаштування за ними. Спробуй, по можливості, випробувати себе в цих професіях, хоча би в змодельованих професійних ситуаціях.

Крок 6

Склади перелік вимог, які висувають визначені тобою професії до людини, до її психофізіологічних і фізичних якостей та запиши їх (звернись до ["Словника професій"](#)). Визнач, наскільки всі записані тобою вимоги важливі – можливо є менш важливі вимоги, які, за великим рахунком, можна і не враховувати.

Крок 7

Вивчи самого себе якомога глибше, тобто визнач свої задатки, здібності, темперамент, риси характеру, вольові якості ([«Визначення своїх можливостей стосовно професії»](#) – методики: [Спеціальні здібності людини](#), [Загальні творчі здібності](#), [Опитувальник Айзенка](#), [Характерологічні риси особистості](#), [Професійно важливі риси характеру особистості](#), [Вольова організація особистості](#)), трудові навички (за результатами вивчення шкільних предметів та занять у гуртках, секціях, спецшколах тощо); визнач свій фізичний розвиток і стан здоров'я (звернись до лікарів).

Крок 8

Дізнайся в міському (районному) та обласному центрах зайнятості про професії та спеціальності, які потрібні на ринку праці сьогодні (звернись до сторінки ["Сучасний стан та перспективні потреби ринку праці Рівненщини"](#)) та реальне працевлаштування за спеціальностями, які ти визначив для себе (звернись на сторінку ["Роботодавці Рівненщини"](#)) та визнач бажаний рівень професійної підготовки за ними (звернись до сторінки ["Де отримати професію"](#)).

Крок 9

Оціни свою відповідність вимогам кожної з професій, які ти визначив і проаналізував: чи розвинені у тебе професійні якості, чи відповідають твої здібності, психологічні особливості, стан здоров'я вимогам професій, які ти хотів би обрати. Визнач, яка професія із всього списку найбільше тобі підходить за всіма пунктами вимог. Якщо вони, в основному, співпадають, або є можливість їх подальшого розвитку, тоді ти на правильному шляху. Якщо вони частково не співпадають, тоді з'ясуй, у чому причина та розроби план самовиховання і саморозвитку необхідних для цієї професії якостей. Якщо вони, на твій погляд, повністю не співпадають, тоді тобі необхідно порадитись зі спеціалістом-психологом або професійним консультантом. Враховуючи його поради, відкоригуй подальший план своїх дій.

Крок 10

Визнач, які труднощі, перешкоди, помилки, протидії тих чи інших людей можуть виникнути при досягненні твоєї професійної мети (звернись до сторінки [«Помилки при виборі професії»](#)).

Крок 11

Визнач основні практичні кроки до успіху: у якому навчальному закладі ти можеш отримати професійну освіту (звернись до сторінки ["Де отримати професію"](#)), як розвивати у собі професійно важливі якості (звернись до профконсультанта, педагогів), як можна отримати практичний досвід роботи за "своєю" спеціальністю (займатись у відповідних

гуртках, секціях, МАН тощо), як підвищити свою професійну майстерність та конкурентоспроможність на ринку праці.

Крок 12

Перед тим, як прийняти остаточне рішення, не забудь порадитися також з батьками, рідними, друзями, вчителями, психологом, профконсультантом, шкільним лікарем та іншими дорослими, які добре знають тебе.

Зробивши остаточний вибір, розроби план самопідготовки до зустрічі з майбутньою професією, включаючи вибір навчального закладу. Не відступай перед труднощами, будь наполегливий у досягненні поставленої мети.

Бажаємо успіхів!